

Cumhuriyet 2

Yabancı yapım TV filmlerinde ilginç görüntüler izliyoruz. Kolluk görevlileri, suçüstü koşullarında bile olsa, yakaladıkları sanıklara, hemen yasal haklarını bildiriyorlar. Söyleyeceği her sözün kendisine karşı kanıt olarak değerlendirilebileceği, konuşmak zorunda olmadığı, dilerse avukatını çağırabileceği, yasal bir yükümlülük olarak sanığa duyuruluyor. Akçalı olanakları yetersiz kalan kişilerin yardımına, gideri devletçe karşılanan avukatlar gönderiliyor.

Görüntü ve Gerçek

Karakoldaki sanık, öncelikle avukatı ile konuşup, kendisine yöneltilen suçlamayı ve bunun kanıtlarını öğrenmek olanağını buluyor. Sanık istemedikçe, sorguya çekilemiyor, anlatıma zorlanamıyor. Böylece devlet, kamu adına suçladığı kişiye, savunma güvencesini de üstlendiğini, daha işin başında duyuruyor.

Sık sık yinelenen ve ilgiyle izlediğimiz yargısal konulu dizileri nedeniyle, hukukçu olmayanlarımız bile, bu filmlerin çekildiği ülkelerdeki hazırlık soruşturması, yargılama yöntemleri, savunma hakkının boyutları konularında, ayrıntılı bilgiler edinmek olanağını buluyoruz. Görüntüdeki avukat, dilediği zaman sanıkla, tanıklarla görüşüyor, olay yerinde inceleme yapıyor, yeni kanıtlar buluyor, henüz da va açılmadan tüm dosyayı inceleyebiliyor. Kısacası, savunma hemen suçlama ile birlikte başlıyor; biri öbürüne koşut olarak geliyor. Avukata, görevi gereği çaldığı her kapı açılıyor, saklısı — gizlisi olmayan bir hazırlık soruşturması yürütülüyor.

Bir — iki günde sonuçlanan yargılama aşamasında, sav ve savunma büyük görevler üstleniyorlar. Çapraz sorgulama yönteminin olanaklarından yararlanarak, olaydaki giz (sır) yumaklarını çözerken, uygarca, ama ödünsüz bir tartışmayı sürdürüyorlar.

Suçlamayla Birlikte...

Sanık, suçlamanın başlamasıyla birlikte, bütün savunma olanaklarından eksiksiz yararlanabilmelidir. Kamu inancını geliştirecek böylesi güvencelere ulaşabilmek için, yeni yasal düzenlemeler gerekmektedir.

Güney DİNÇ

İzmir Barosu Başkanı

Bu tür oyunların sinema ya da tiyatrodaki sergilenmesi, bir yönü ile yararlı oluyor. Henüz hiç mahkemeye çıkmamış olanlarımız, özellikle gençlerimiz ve çocuklarımız, görüntüdeki yargının tüm yan kurumları ile birlikte özenli işleyişini beğeni ile izliyorlar. Görüntü bitince, kişi ister istemez kendi gerçeğine dönüyor. Oyunu izleyen, sanık, tanık, kolluk görevlisi, savcı, yargıç, hukuk bilgini konumundaki bireyler neler düşünürler, bütünüyle bilemiyoruz. Ancak bu tür oyunlar, savunmayı üstlenen kişiler olarak ne denli zor koşullarda çalıştığımızı bir kez daha vurguluyor. Üstelik işimizi daha bir güçleştiriyor.

Sorunları olan kişiler, bizden görüntüdeki avukatın etkinliğini bekliyorlar. Oysa ülkemiz avukatı, karakoldaki, savcılıktaki, sorgu yargıçlığındaki sorgulanmaları sırasında sanığın ve tanıkların yanında bulunamaz. Gözetim altına alındık tan sonra, tutuklanıp cezaevine gönderilinceye kadar, sanıkla konuşamaz, ona yardım sunamaz. Dava açılıncaya dek sanığın anlatımları ve bilirkişi raporları dışındaki kanıtları inceleyemez. Örneğin tanıkların kimler olduklarını, neler söylediklerini öğrenemez. Avukat bu bilgileri, istemediği için, ya da beceriksizliğin den değil, yasalar olanak vermediği için

edinemez. Kuşkusuz, koşullar ne olursa olsun, insanlarımızın hukuksal konularında yardımcı olmak temel görevimiz, kamusal yükümlülüğümüzdür. Ne var ki, bizler devreye girinceye kadar, köprülerin altından çok sular geçmekte, bu aşamadan sonra, dondurulmuş kanıtlara yeni yorumlar katmak, oldukça güçleşmektedir.

Karşılaşılan önemli sorunlardan biri de, tanıkların her zaman gerçeği anlatmamalarıdır. Oysa filmlerde çok sık görülen, savcı ve avukatın tanıkları doğrudan sorgulamaları, anlatımlardaki çelişkileri ortaya çıkaran en etkili yöntemlerden biridir. Yasalarımız, çapraz sorguya olanak vermemektedir. Bizdeki yargılama, hazırlık soruşturmasında, savunmasız sanığın yokluğunda toplanan kanıtların, açık duruşmada tekrarlanması biçiminde geçmektedir. Böylesi uygulamalar sonucunda, tanık anlatımları çoğu kez güvenilir kanıt olmak niteliğini yitirmekte, yanıltıcı çözümlere kaynaklık edebilmektedir.

Canlı Örnek ve Sonuç

TV dizilerinin de ortaya koyduğu gibi, bizdeki soruşturma ve yargılama yöntemleri, çağın iyice gerisinde kalmıştır. Onarılamayacak kadar eskimiştir. Savunmanın etkinliği ve olanakları, en alt dü-

zeyde tutulmuştur. Daha önemlisi, yıllar yılı süregelen uygulamanın ortaya koyduğu bunca yetersizliklere karşın, sanki başka seçenekler bulunamamış gibi, yeni arayışlar içerisinde olunmamıştır.

Oysa çok uzaklara gitmeye de gerek yok. Konuyu araştırmamıza yardımcı olacak önemli bir kaynak elimizin altında durmaktadır. Kıbrıs Türk Federasyonu Devleti'nde uygulanan yargılama yöntemlerinin incelenmesi, yeni yaklaşımlara ışık tutacak canlı örnekler verebilecektir. Ülkemiz insanının, çağdaş yargılama yöntemlerini özümleyecek bilinç ve kültür düzeyine ulaşmadığı, hukukçularımızın buna hazır olmadığı yolundaki görüşler, gerekçeli değerlendirmelere dayanmamakta-Kıbrıslı hukukçular, temeli Magna Carta'ya, Habeas Corpus'a, The Bill of Rights'a kadar uzanan yüzyılların evrimini, bizimle aynı kökenden gelen, aynı dili ve yaşam biçimini bölüşen bir halka uyarlamak olanağını bulmuşlardır. Bütünü örnek oluşturmasa bile, henüz yeterince incelenmeyen bu deneyimlerden yararlanma olanağı vardır.

Sonuç ve öneri olarak deriz ki: Sanık dışlanmanın eşliğindeki kişidir. Kuramsal olarak herkes için geçerli olan savunma hakkı, özellikle bu gereksinimi duyanlar yönünden büyük önem taşımaktadır. Bütün her şey kendi çevresinde dönerken, suçlanan kişiyi, öznedeki yabancı durumu na düşürmemek gerekir. Verilecek karar, sonuçta, onun yaşamını etkileyecektir. Bu nedenle, sonuç ne olursa olsun, suçlamanın başlaması ile birlikte, sanık, tüm savunma olanaklarından eksiksiz yararlanabilmelidir. Kamu inancını geliştirecek böylesi güvencelere ulaşabilmek için, yeni yasal düzenlemeler gerekmektedir. Ve ne güzeldir ki, belki de yaşamları boyunca hiç yargılanmayacak olan milyonlarca izleyici, görüntü ile gerçeğin bütünleşmesinden öğünç duyacaklardır.